©

ÇANAKKALE ONSEKIZ MART UNIVERSITY • FACULTY OF FINE ARTS
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ • GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ

IJTAD

INTERNATIONAL JOURNAL OF TROY ART AND DESIGN

ULUSLARARASI HAKEMLİ VE AÇIK ERİŞİMLİ ELEKTRONİK DERGİ

VOLUME I CİLT: 3 **YEAR I YIL**: 2023 **ISSUE** I SAYI: 7

E-ISSN: 2757-587X

COMÜGSF
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
1997

Yayın Sahibi *Publisher*
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Rektörü
Rector of Çanakkale Onsekiz Mart University
Prof. Dr. R. Cüneyt Erenoğlu

Danışma Kurulu *Advisory Board*
Prof. Dr. Adnan Tepecik (Başkent Üniversitesi)
Prof. Canan Atalay Aktuğ (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. Dinçay Köksal (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Elvan Özkavruk Adanır (İzmir Ekonomi Üniversitesi)
Prof. Evren Karayel Gökkaya (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Hakan Daloğlu (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. İhsan Doğrusöz (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Dr. İnciliay Yurdakul (Uşak Üniversitesi)
Prof. M. Fatih Karagül (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Prof. Rıdvan Coşkun (Anadolu Üniversitesi)
Prof. Sema Ilgaz Temel (Marmara Üniversitesi)
Doç. Dr. Aylin Özcan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Didem Çatal (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Gülderen Görenek (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. H. Cenk Beyhan (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Dr. H. Esra Çizmeci Avcı (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Halide Okumuş (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. İrem Pala (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Umut Germeç (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)

Yayın Tasarımı *Editorial Design*
Doç. Ali Can Metin

Kapak Tasarımı *Cover Design*
Doç. Deniz Kürşad

Kapak Görseli *Cover Image*
Camille Pissarro, Route de Versailles, Louveciennes, Winter Sun and Snow

Dizgi *Typesetting*
Arş. Gör. Gökhan Keleş

Web Sorumlusu *Web Master*
Arş. Gör. Kaan Kaya

Adres *Address*
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Terzioğlu Yerleşkesi, Çanakkale
Tel: +90 286 218 05 35

E-posta *E-mail*
troyartjournal@gmail.com

E-ISSN 2757-587X

Tarandığımız Indexler

Baş Editör *Editor in Chief*
Prof. Dr. Yeşim Zümrüt

Editörler *Editors*
Doç. Ali Can Metin
Doç. Deniz Kürşad

Editör Yardımcıları *Associate Editors*
Dr. Öğr. Üyesi Müjde Yücel Coşar
Arş. Gör. Ayşe Ekici
Arş. Gör. Gökhan Keleş

İngilizce Dil Editörleri *English Language Editors*
Doç. Dr. H. Esra Çizmeci Avcı
Eda İnal

Türkçe Dil Editörü *Turkish Language Editor*
Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kana

Yedinci Sayı Editör Kurulu *Editorial Board of Seventh Issue*
Doç. Dr. Ebru Güler (Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi)
Doç. Halide Okumuş Şen (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Firdevs Müjde Gökbel (Kastamonu Üniversitesi)
Doç. Dalila Özbay (Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi)

Yedinci Sayı Hakem Kurulu *Referee Board of Seventh Issue*
Doç. Dr. Duygu Sabancılar Iştın (Balıkesir Üniversitesi)
Doç. Dr. Serpil Kapar (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi)
Doç. Ayşe Canbolat (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Pınar Güzelgün Hangün (Sakarya Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Hasan Numan Suçağlar (Selçuk Üniversitesi)
Doç. Yasemin Tanrıverdi (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Şemsi Altaş (Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi)
Doç. İrfan Dönmez (Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER CONTENTS

5 **CİHAT BURAK'IN RESİMLERİNDE EĞLENCE SAHNELERİ**
ENTERTAINMENT SCENES IN CİHAT BURAK'S PAINTING
Pınar Bora
Gül Sarıdikmen

14 **SANAT SERAMİĞİNDE SIR KULLANIMINA FARKLI BİR BAKIŞ**
A DIFFERENT PERSPECTIVE ON THE USE OF GLAZE IN ART CERAMICS
Yolanda Selin Kaplan

28 **MAT COLLISHAW'UN SANATINDA HIERONYMUS BOSCH ETKİLERİ**
HIERONYMUS BOSCH INFLUENCES ON MAT COLLISHAW'S ART
Seda Oturmak
Ezgi Yemenicioğlu Negir

38 **GÖÇ OLGUSU VE YURT DIŞINA GÖÇ EDEN TÜRK SERAMİK SANATÇILARININ DENEYİMLERİ**
THE PHENOMENON OF MIGRATION AND THE EXPERIENCES OF TURKISH CERAMIC ARTISTS WHO MIGRATED ABROAD
Semra Karataş
Tuba Batu

**** Makaleler adlarına göre alfabetik olarak sıralanmıştır.*** *Articles are listed alphabetically by name.*

Uluslararası Troy Sanat ve Tasarım Dergisi *International Journal of Troy Art and Design*

Sayı 007 / Cilt 03
Geliş Tarihi: 27.10.2023
Kabul Tarihi: 14.12.2023

Araştırma

GÖÇ OLGUSU VE YURT DIŞINA GÖÇ EDEN TÜRK SERAMİK SANATÇILARININ DENEYİMLERİ

THE PHENOMENON OF MIGRATION AND THE EXPERIENCES OF TURKISH CERAMIC ARTISTS WHO MIGRATED ABROAD

Semra Karataş, Seramik Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, esmeralda.semra@hotmail.com, ORCID:0009-0005-2558-4836

Doç. Tuba Batu, El Sanatları Bölümü, Çan Meslek Yüksekokulu, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, tubakorkmaz@comu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0951-6620

Öz

Bu araştırma, yüzyıllardan bu yana süregelen günümüzde de dinamikliğini muhafaza eden göç olgusunu, sanatçıların kendi arzuları ile yurtdışına gerçekleştirmiş oldukları göçler bağlamında ele almaktadır. Farklı nedenlere bağlı olarak yurt dışına göçmüş olan seramik sanatçılarının göçe dair deneyimlerini ve bu deneyimlerin sanata yansıyan yönünü açıklamak amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında sosyolojik bir kavramın etkilerinin sanatta büründüğü rol araştırmanın önemini vurgulamaktadır. Göç meselesinin sanatçı göçü kapsamında ele alınıp bu bağlamda değerlendirilmesi araştırmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır. Farklı sanatçıların göç deneyiminin hem birey hem de sanatçı kimliğine etkilerinin kişiden kişiye değişebilen yönleri de araştırmada varılmak istenilen sonuçlardandır. Göç sorunsalının sanatçı göçü bağlamında ele alınması ve son on yılda yurtdışı göçünü deneyimleyen sanatçılardan örnekler verilmesiyle güncel şartlardaki göç hareketinin etkileri gözlemlenmeye çalışılmıştır. Çalışmada yer alan sanatçılar ile gerçekleştirilen görüşmelerle hem birey hem de sanatçı kimliğinde göç deneyiminin üretime dönüşen kısmı aktarılmaya çalışılmıştır. Ayrıca göç olgusu geniş bir yelpazesi olması sebebiyle belli başlıklar ile sınırlandırılmıştır.

***Anahtar kelimeler**: Gönüllü Göç, Çağdaş Sanat, Seramik, Kültür Kavramı, Değişim*

Abstract

This research examines the phenomenon of migration, which has been going on for centuries and maintains its dynamism today, with a specific focus on artists' willingness for migrations abroad. The aim is to explain the experiences of ceramic artists who migrated abroad for different reasons and the reflections of these experiences on their artistic work. Within the scope of this purpose, the role of the effects of a sociological concept in art points to the significance of realizing this research. Addressing the idea of migration with a specific emphasis on artist' migration is a unique contribution to the field. The aim is to examine the effects of different artists' migration experiences on both personal and artistic level and how such experiences vary from person to person. By addressing the immigration problem in the context of artist migration and giving examples from artists who have experienced international migration in the last decade, the effects of the migration movement in current conditions have been observed. Through interviews with the artists, this article seeks to convey the part of the migration experience that turns into production, both on personal and artistic level.

***Keywords:** Voluntary Migration, Contemporary Art, Ceramics, Concept of Culture, Change*

1.GİRİŞ

Göç; yaşanan savaşlar, sürgünler, doğal afetler, açlık, işsizlik, mübadeleler gibi nedenlerle zorunlu olarak gerçekleşmiş olan kimi zaman da yaşam şartlarının daha iyi olması amacıyla cazibe merkezi olarak görülen ülkelere ya da şehirlere gönüllü olarak gerçekleşen, geçmişten günümüze süreklilik gösteren sosyal bir hareketlilik halini ifade etmektedir. Göç olgusu temelde bir yer değiştirme hareketi olarak tanımlansa da toplumun sosyal, kültürel, ekonomik ve politik yapısı ile yakından ilişkili sosyal bir olaydır diyebiliriz.

Araştırmamızın temelini oluşturan göç şekli, bireyin kendi iradesi ile Türkiye'den yurtdışına gerçekleştirdiği göçlerdir. Bu göçler eğitim, mesleki gelişim, iş imkânı, cazip çalışma olanakları, yüksek ücret, yaşam standartlarının daha konforlu olması isteği, hayat kalitesini yükseltme, statü atlama gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir. Bireyler yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmak için yurtdışındaki cazibe merkezleri olarak görülen ülkelere göç etmektedirler. Özellikle son yıllarda neredeyse tüm meslek dallarında yoğun bir yurt dışı göçünün yaşandığına tanık olmaktayız. Seramik sanatçılarının da bu göç dalgasına katıldığını gözlemlemekteyiz. Sanatçıların yaşadığı mekân değişikliği ile yaşanan etkileşimin sanata yeni anlamlar yüklediği ve böylece bir başkalaşım yaşandığı söylenebilir. Kültürlerarası etkileşimin dün olduğu gibi bugün de sanatçıları beslediği, farklı kültürlerle kültürlenmenin sanata olumlu etkilerinin olduğunu söyleyebiliriz.

Bu gibi olumlu yansımaların yanında her ne kadar zorlayıcı boyutta olmasa da yurtdışı göçleri de her göç gibi meşakkatli ve sancılı bir süreci işaret etmektedir. Kimi birey bu durumu zorlu bir şekilde atlatırken kiminin de daha minimum düzeyde atlattığı söylenebilir. Fakat genel olarak alışılmış bir yaşam tarzı dışına çıkan bireylerin yaşadığı göç deneyimi sonuçlarının benzerlik gösterdiği görülmektedir. Gönüllü olarak gerçekleşen göçlerin ekonomik bağlamda bireyi tatmin ettiği söylenebilir fakat sanatçılarla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda her göç gibi gönüllü gerçekleşen göçün de içinde hasreti, eksik kalınan aidiyet duygusunu, kültüründen ve değerlerinden uzak olmanın yoksunluğunu, vatan kavramını ve tüm değerlerin karşılığını tekrardan sorgulama ihtiyacını beraberinde getirdiği bir gerçektir. Tüm bu yaşanmışlıkların içinde sanatsal bir analiz yapıldığında ise; sanatın göçünün yaşanılan deneyimler ve etkileşimler sonucunda sanatın gücüne dönüştüğünü söyleyebiliriz. Ayrıca sanatçının ülke sınırları dışına çıkması dayanışmanın ve birleşmenin sembolü olarak da açıklanabilir. Sanat için dil, yaşam, bakış açısı, anlayış ve ön yargılar gibi kavramların açtığı boşlukları en anlamlı şekilde doldurduğunu ve bu kavramlar üzerinde birleştirici rol üstlendiğini de söyleyebiliriz.

Bu çalışma, herhangi bir zorlama olmadan iradi bir şekilde gerçekleşmiş yurtdışı göçünün sanatçı üzerindeki etkileri ve bu etkilerin sanatsal yansımaları üzerinedir. Sanatsal ürünler yaşanan her türlü toplumsal olayların sonucu oluşabileceği gibi toplumsal kaygılarında zaman zaman yansımasıdır diyebiliriz. Dolayısıyla günümüz seramik sanatçılarından bazıları ile yapmış olduğumuz görüşmeler ve yazışmalarla göçün kendilerindeki ve sanatlarındaki olumlu ve olumsuz etkilere dair duygu ve düşünceleri öğrenilmeye çalışılmıştır. Göç ile başlayan sürecin sonrasında üretime dönüşen tarafı aktarılmıştır. Böylece göç olgusunun güncel sanat ve sanatçılar üzerindeki etkileri ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1.1.Göç Olgusu

Göç; nedenleri, süresi, çeşidi, gerçekleşme şekli ve yapısı fark etmeksizin, insanların yaşadıkları mekânı, bir diğer ifade ile sosyal çevrelerini değiştirdiği nüfus hareketliliği olarak açıklanmaktadır. ''Asırlar boyu gerçekleşen göçler, günümüzde küreselleşmenin etkisi ve değişen dünya dinamikleriyle birlikte önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sorun, ülkeler için genellikle ekonomik, güvenlik endişesi gibi sosyolojik nedenlerle oluşmaktadır. Oysa göç, göç eden bireylerin, özellikle de zorunlu göç halinde olan bireylerin yaşamlarında travmalara neden olacak trajik bir olaydır'' (Çalışkan, 2018:2). Birey ile içine doğduğu mekân arasında kuvvetli bir bağ bulunmaktadır. Bu bağlamda yaşamlarının şekil aldığı, geliştikleri sosyal ve fiziki çevre önemli bir yer tutmaktadır. ''Sosyolojinin kurucularından kabul edilen İbn-i Haldun'un 'asabiyet teorisini' çevresel koşullar üzerine bina etmesi de mekânın toplumsal yapı ve ilişkiler üzerindeki etkisini belirtmesi açısından oldukça manidardır'' (Ekici ve Tuncel, 2015:3) Dolayısıyla yüzyıllardır farklı nedenlerle gerçekleşen göç hareketliliğinin bugün de benzer nedenlerle dinamikliğini devam ettirdiği söylenebilir. ''Bu nedenlere bakıldığında da iki türlü göçten bahsetmek mümkündür. Birinci grup, daha iyi bir gelecek umudu, eğitim, iş, evlilik ve aile kurma gibi nedenlerle yapılan tercihli göçleri kapsar. İkinci grup ise savaş, sürgün, doğal afetler gibi nedenlerle zorunluluk barındıran göçü tanımlamaktadır'' (Çalışkan, 2018:2). "Temel anlamıyla göç her şeyden önce coğrafi bir olgudur. Aynı zamanda göç binlerce yıl öncesine uzanan insanlık

tarihinin ortak bir olgusu olarak oldukça sık şekilde yaşanan bir deneyimdir'' (Bartram vd., 2017:14). ''İnsanlık tarihi ile ortaya çıkan göç olgusu, birçok bilim dalının ilgi alanına girmektedir'' (Özkan,2019:2). ''Ekonomi, demografi, antropoloji, tarih, coğrafya gibi birçok bilim dalının ortak çalışma alanı olan göç, sosyoloji disiplininin de tam merkezinde yer almaktadır'' (Adıgüzel, 2016:24). Geniş bir yelpazesi ve karmaşık bir yapısı olması sebebiyle göç olgusu farklı başlıklar altında açıklanmaktadır.

Göç olgusunun sosyo-ekonomik, sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik açıdan bireye ve toplumsal yapıya etki ettiğini, ulusal ve uluslararası ölçekte hayati önem taşıdığını söyleyebiliriz. Göç olgusu adil bir düzen arayışı devam ettiği sürece her dönem kendinden bahsettirecek kritik bir eylem olarakta açıklanabilir. Fiziksel yer değişikliğinin dışında, sosyal yapıyı da değişime sürükleyen sosyal bir olgu olması sebebiyle bireysel ve kitlesel taşınma dışında kültürlerin, maddi ve manevi tüm değerlerin de taşınma hali olduğu söylenebilir. Dolayısıyla göç ile yerleşilen coğrafya da kültürlerarası birtakım değişimlerin olması ve birçok alana etki etmesi kaçınılmazdır diyebiliriz. Bu bağlamda sanat ve yeteneklerin göç ile taşınmasının da sanat kavramı ve üretimine yeni bir renk getirdiğini söyleyebiliriz.

1.2.Göçün Nedenleri

Birey ve topluluklar dün olduğu gibi bugün de farklı nedenlerle yaşam kümelerinden ayrılmak durumunda kalmışlardır. Bu ayrılışlar kimi zaman bireylerin istekleri doğrultusunda yaşam şartlarını daha üst seviyeye yükseltmek maksadıyla kimi zaman da coğrafi ve doğal koşullar yanında siyasi ve ekonomik tabanlı nedenler ile zorunlu bir şekilde gerçekleştiğini söylenebiliriz. ''Küreselleşme, iç savaş, düşük insani yaşam standartları, sağlık, çevresel faktörler, doğal afetler ve eğitim gibi birçok alandaki eksiklikten dolayı ülkeden ülkeye, kırsal alandan kentlere veya iller arası göçler görülebilmektedir. Bu göçler sonucunda pozitif veya negatif dışsallıklar ortaya çıkabilmektedir'' (Demir, 2020:2). Birey ve toplulukların güvenli bir yaşam konusunda kaygı duymaları sebebiyle ait oldukları bölgelerden yasal ya da düzensiz bir şekilde göç ettiklerini söyleyebiliriz. "Türkiye'de de İkinci Dünya Savaşı sonrası kalkınma stratejisi olarak, tarımın modernleşmesi ve ihracata dönük üretim için büyük işletmelere öncelik verilmesi bir göç süreci yaratmıştır" (Başel, 2006:2). ''İnsanın iradesi dışında gelişen doğa hadiseleri tarihsel süreç içerisinde göçün en önemli nedenlerini oluşturmuşken, sanayi devrimi sonrasında asli belirleyicisi insan olan ekonomik, siyasi ve sosyal nedenler göçün en önemli nedeni haline gelmiştir'' (Ekici ve Tuncel 2015:5). Ulaşım ve iletişim araçlarındaki gelişmelere paralel olarak insanların daha iyi yaşam sürme istekli göçlerde (Tuncel ve Ekici 2015:5) büyük bir artış olmuştur.

Göç olgusu tarihsel süreçteki rolüyle incelendiğinde ekonomik, siyasi ve kültürel olaylarla yoğun bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Sosyal çevrenin öznesi olan bireyin bu sosyal çevre içinde sosyal bir varlık olması kendisine dair her şeyi bu sosyal çevre vasıtasıyla kazandığını söyleyebiliriz. Bu bağlamda birçok nedene bağlı olarak hem istekli hem de zorunlu göçler yaşanmaktadır. Dolayısıyla göçün nedenlerini ve sonuçlarını anlamanın yolu göçü yaşayanların sosyo-kültürel, sosyo-psikolojik ve sosyo-ekonomik yapısını anlamaktan geçtiğini söyleyebiliriz.

1.3.Göçün Çeşitleri

1.3.1.Gönüllü Göç: ''Hiçbir baskıya maruz kalmadan insanların kendi tercihleri doğrultusunda yaptıkları göçlerdir. İnsanların daha iyi yaşam koşullarında hayatlarını sürdürebilmek, iyi bir eğitim alabilmek, sağlık olanaklarından yararlanabilmek ve daha fazla para kazanabilmek için devlet tarafından hiçbir baskı aracı kullanılmadan gönüllü olarak yaptıkları göçlerdir'' (Terzi, 2012:9).

1.3.2. Zorunlu Göç: "Birey ve toplulukların yaşam ortamlarını istekleri dışında, zorla ya da mecburen terk etmeleridir. Doğal afet, savaş ve sürgün gibi sebeplerle insanların bulundukları yerleri terk etmeleri veya buna zorunlu bırakılmaları nedeniyle ortaya çıkan göç, zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır" (Yalçın, 2021:21). ''Zorunlu göç; sadece, hukuki ve sosyo-ekonomik, sonuçları olan bir olgu değildir; aynı zamanda, bireylerin beden ve ruh sağlını da etkiler" (Ökten, 2012:2).

1.3.3. Mevsimlik (geçici) Göçler: ''İnsanların her yıl belirli aylar içerisinde bulundukları ortamdan başka bir ortama çalışmak (pamuk ve fındık toplamak gibi), gezmek (tatil amaçlı gidilen yerler gibi) ya da dinlenmek (bağ evlerine gidilmesi gibi) için bir müddetliğine gitmeleri olayına mevsimlik göç denilmektedir'' (Koçak ve Terzi, 2012:8). ''Mevsimlik göçün bazı zorlukları da vardır. İşçiler, geçici olarak yaşadıkları bölgelerde barınma, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenlik gibi konularda bazı zorluklarla karşılaşabilirler. Mevsimlik göç, iş gücü piyasalarında esneklik

sağlayan ve ekonomik faaliyetleri destekleyen göç türüdür. Ancak, işçi hakları, sağlık ve güvenlik gibi konuların gözetilmesi ve mevsimlik göçmenlerin korunması önemlidir. Devletler, mevsimlik göçü düzenlemek ve işçilerin haklarını korumak için uygun politika ve düzenlemeleri hayata geçirmelidir'' (Tutar, 2023:19).

1.3.4. Sürekli Göçler: ''İnsanların yaşadıkları yerden bir başka yere, temelli yerleşmek üzere gitmelerine "sürekli göç" denir. Sürekli göçler, gönüllü olabileceği gibi zorunlu olarak da yapılmaktadır. İnsanlar daha iyi bir eğitim alabilmek, iyi bir yaşam sürebilmek ve maddi yönden daha da rahata erebilmek için gönüllü olarak göç ederler. Mevsimlik göçleri sürekli göçlerden ayıran etken zamandır. Sürekli göçlerde zaman uzun süredir, geri dönmemek üzere yapılan göçlerdir. Mevsimlik göçlerde ise zaman dardır, geçici olarak yapılan göçlerdir'' (Koçak ve Terzi, 2012:8).

1.3.5. İç Göç: ''Eğer gerçekleştirilen göç uluslararası bir nüfus hareketliliği ise dış göç; ülke içinde veya bölge içinde bir yerden başka bir yere nüfus hareketliliği ise iç göç olarak adlandırılmaktadır'' (Taşkesen, 2017:4). ''İç göç ülke nüfusunda bir değişikliğe neden olmazken bölgesel olarak nüfus oranına yansımaktadır. Bu göç türünün yoğun olarak yaşandığı yerler verimli tarım alanları, maden yatakları bakımında zengin bölgeler, sanayi ve ticaret bölgeleri ve turizm merkezleridir. İç göçler; kırsaldan kente, kırsaldan kırsala, kentten kırsala, kentten kente şeklinde gerçekleşmektedir'' (Yalçın, 2021:23).

1.3.6. Dış Göç: ''Ülkeler arası yapılan göç hareketliliği olup genelde "az gelişmiş" ülke diye adlandırılan ülkelerden "gelişmiş" merkez ülkelere doğru gerçekleşen göçlerdir'' (Tutar, 2023:16). ''Bir diğer tanımlama ile; (siyasi sınırların dışında bir yere) olması; süresi itibariyle sürekli veya geçici oluşu, yasal veya yasadışı oluşu; göçmenlerin vasıflı veya vasıfsız oluşu, boyutu itibariyle bireysel veya kitlesel oluşu ile ilgilidir'' (Sarıkaya, 2018:4).

1.3.7. Düzenli Göç: ''Herhangi bir ülkeye yasal prosedürler ve düzenlemeler çerçevesinde yapılan göç hareketidir''(Tutar,2023:17). ''Günümüzde düzenli göç hareketlerini yönlendiren en önemli etken ekonomiktir. Dünyanın güçlü ekonomisine sahip ülkelerde ortaya çıkan işgücü açığı ve buna bağlı olarak dünyanın en fakir yerlerinde kendini gösteren yoksulluk ve işsizlik gibi sebepler insanları göç etmeye mecbur kılmıştır'' (Yalçın, 2021: 24).

1.3.8. Düzensiz Göç: Göç terimleri sözlüğünde düzensiz göç; gönderen, transit ve kabul eden ülkelerin düzenleyici normlarının dışında gerçekleşen hareketlilikler olarak açıklanmaktadır. ''Yasa dışı yollardan ülkeye giriş yapan veya yasal yollardan girdiği halde, vize süresini geçiren göçmenleri ifade etmektedir'' (Adıgüzel, 2016:77).

2.TÜRKİYE'DEN YURTDIŞINA GÖÇ EDEN SERAMİK SANATÇILARINDAN ÖRNEKLER

Sanatçıların göçleri de diğer meslek çalışanları gibi iş, eğitim, mesleki gelişim, cazip çalışma şartları, yaşam standartlarını yükseltmek ve yüksek ücret gibi beklentiler doğrultusunda gerçekleşmektedir. Sanatçıların yaşam standartlarına olumlu yönde etki edecek bu beklentiler yurt dışına göçlerin yaşanmasında temel nedenler olarak açıklanabilir. Bu gibi göçler ile yaşanan değişim sürecinin sanatçıların beklentilerini karşılaması yanında, sanatlarını da beslediği söylenebilir. Dolayısıyla evrensel bir olgu olan göç sanatın evrenselliği ile birleşerek yeni bir dünyanın kapısını aralamaktadır. Evrensel boyutta bir anlatım ile sanat ve sanatçıda farklı bir boyuta taşınmaktadır. Bu durum göçün sadece mekânsal bir değişim olmadığının ispatıdır. Bambaşka bir kültürün ve toplumsal yapının içine yerleşen sanatçılar yaşamış oldukları göç deneyimi ile farklı bir etkileşim alanına girerek bir dönüşüm sürecinden geçmektedirler. Tüm bu süreç ağı sanatçıyı besleyip geliştirmektedir. Sanat eserleri bu etkileşimler ışığında bir aracılık rolü üstlenerek kültür ve sanatta çok kültürlülüğe dönüşerek sanatta yaratıcılığı tetiklemektedir. Bireyin arzusu doğrultusunda gerçekleşmiş göçler olsa da yaşanan her göç gibi eksileri ve artıları olduğunu ve göçün her türlüsünün zorlu bir süreci işaret ettiğini söyleyebiliriz. Gönüllü gerçekleşen yurtdışı göçleri ekonomik bağlamda bir rahatlama sağlarken diğer yandan özlem, vatan hasreti, kendini ait hissetmeme, bir başka ifade ile evinde hissetmeme halidir diyebiliriz. Tüm bu durumlar göçün zorlayıcı bir şekilde gerçekleşmese de hem sosyolojik hem de psikolojik bağlamda birey üzerinde olumsuz birtakım etkiler bırakmaktadır. Yurt dışına kendi arzuları doğrultusunda göç eden bazı seramik sanatçıları ile görüşmeler yapılarak deneyimleri doğrultusunda göçün kendilerinde bıraktığı etkiler ve bu etkilerin sanata yansımaları üzerine duygu ve düşünceleri alınmıştır.

2.1. Gülistan Ertik

1983 Kırklareli doğumlu Gülistan Ertik, İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik ve Cam Bölümü mezunudur. Eserleri yurtiçi ve yurtdışında sergilenmiştir. Uluslararası sanat festivallerinde workshoplar veren sanatçının eserleri ''İstanbul, Arjantin, Paris, Avusturya, Çin ve Fransa'da sergilenmiştir. Çalışmalarını Londra-Stoke Newington'daki kendi stüdyosunda sürdürmektedir. Sanatçı aynı zamanda UNESCO Uluslararası Plastik Sanatlar Derneği (AIAP) üyesidir. Ayrıca ''Kültür Sanat Haritası Dergisi'' İstanbul koordinatörüdür. Halen çalışmalarını Londra-Stoke Newington'daki kendi stüdyosunda gerçekleştirmektedir'' (Ertik, 2023).

2.1.1. Gülistan Ertik ile Röportaj:

Soru 1: Göç olgusu her ne sebep ile gerçekleşirse gerçekleşsin bireyleri hem kültürel hem de psikolojik açıdan etkilemektedir. Zorlayıcı boyutta olmasa da eğitim ya da çalışma maksatlı yaşamış olduğunuz göç üzerinden kendinizde sosyo- kültürel ve sosyo- psikolojik açıdan bir analiz yapacak olsanız bu durumu nasıl açıklarsınız?

Cevap: Sosyo-psikolojik anlamda bakacak olursak eğer, göç ettiğim karma toplum kültürüne adaptasyon surecim oldukça sancılı geçti diyebilirim. 2019 yılının Eylül ayında Londra'ya taşındım. Şaşırtıcı şekilde medeniyetin ortasına düşmüştüm. Her şeyin düzeni ve kurallı olduğu, sistemlerinin hızlı bir şekilde ilerlediği bir kültüre gelmiştim. Londra'da oldukça karma bir toplum var yani sadece İngilizlerin olmadığı ve birçok toplumun bir araya gelip yasadığı. Zaman geçtikçe bu kültürleri ve insanları tanımanın yanı sıra, yaşam biçimimi de farkında olmadan katkı sağlayarak değiştirmeye başladığımı fark ettim. Tabii bunun avantajları yanında dezavantajları da vardı. Bunlardan birisi de kendimi akıcı şekilde ifade edememek, hiçbir zaman ait hissetmemek, geleneklere ve değerlere uyum sağlamakta zorlanmak gibi. Aldığım bu karar, benim için oldukça önemli bir değişim barındırıyordu. Hayatim boyunca koyduğum hedeflere ulaşarak artık doyma noktasına gelmek ve hayatimin son 10 senesinde işimin ve kendimin tekrara girdiğini fark etmek gibi. Psikolojik olarak yıpratıcı süreçlerden geçtim. Elbette her göçmen gibi. Bir kere bütün alışkanlıklarınızı ve sevdiğiniz şeyleri geride bırakıyorsunuz. Mekânları, evinizi, işinizi, ailenizi, sevdiğiniz insanları, denizi, daha sayamayacağım bir sürü şeyi. Türkiye'deki kendinizi bir nevi. Bu süreçler psikolojik açıdan yıpratıyor ama sizi bir taraftan da güçlendiriyor.

Soru 2: Ait olduğunuz topraklardan, kültürünüzden, dilinizden, sevdiklerinizden uzakta farklı bir mekânda sanatçı olmanın sanatınıza olumlu ve olumsuz etkileri nelerdir?

Cevap: Olumlu yanları, kendimi ve sanatımı rahatça ifade etmeme kimse müdahale etmiyor. En başta sanatçı olduğunuz için herkes size saygı duyuyor ve yaptığınız işi destekliyor. Sosyal devlete gelince, O da sanatçıları destekliyor, atölye açacak paraya sahip değilseniz bile bu anlamda katkı sağlıyor size rahatça saatinizi yapmanız için olanak sağlıyor. Yeter ki isinizi iyi yapın ve bunu isteyin. Benim gördüğüm ve en çok hayran duyduğum şeylerden biri sanatçıların birbirleri ile etkileşim içinde olması ve yardımlaşması. Burada egonun alt egodan yürüdüğünü düşünüyorum.

Olumsuz yanlarına gelecek olursak bir kere müthiş bir özlem duyuyorum her şeye, sevdiğim her şeye. Ait hissetmiyorum elbette çünkü burada doğmadım. İlk geldiğimde bölgeleri de tam tanımadığım için hangi atölyede çalışılır, malzeme nereden alınır gibi sorunsallarla karşılaştım. Şu an 4. yılımdayım ve her şeye çokça hakimim. Bisiklet kullandığım için de bölgeleri öğrendim tam kapasiteli olmasa da malzemecilere de hâkimim arktik.

Soru 3: Bir sanatçının özgün, kalıcı eserler bırakabilmesini neye bağlıyorsunuz?

Cevap: Bir sanatçının özgün eser bırakması tek bir şeye bağlı değil bence. Motivasyonunun iyi olması, iyi bir araştırma yapması ve bunu eskize dökmesi, uyguladığı teknik ve malzeme bilgisi çok önemlidir. Bunların hepsini bir bütün olarak görüyorum. Disiplin de önemli tabii ki bu aşamada. Bazı sanatçılar acıdan, hüzünden beslenir bazıları ise sevinçten, melankoliden. Bu ruh halleri de sanatçının isine yansır.

Soru 4: Mekân değişikliği sonrası yaşamış olduklarımın etkisi şu işime yansıdı diyebileceğiniz bir üretiminiz var mı?

Cevap: Yaşadığım ülkede, Türkiye"de daha sanatsal işler çalışırken, İngiltere surecimde ayakta kalmak için daha kullanılabilir objeler üretmeye başladım. Endüstriyel çalışmalarım daha ağırlıkta fakat heykel çalışma gücünü artık kendimde bulabiliyorum.

Ertik, Aitsizlik, Kentsizlik ve Anı çekmecesi isimli eserleriyle yaşadığı değişim sürecinin sanatsal boyutunu izleyici ile buluşturmuştur.

Görüntü 1: Anı Çekmecesi, Elle Şekillendirme, Şamotlu Çamur, 1030 °C Oksit ve Sır, Fotoğraflar, 2019.
Kaynakçası: Gülistan Ertik Kişisel Arşiv

Görüntü 2: Kentsizlik, Elle Şekillendirme, Oksit, Kırmızı Çamur, 1020 °C, 2019

Kaynakçası: Gülistan Ertik Kişisel Arşiv

Görüntü 3: Aitsizlik, Elle Şekillendirme, Stoneware Çamur, 1240 °C, Oksit ve Transparan Sır, 2022.
Kaynakçası :Gülistan Ertik Kişisel Arşiv

2.2. Hasan İn

Hasan İn, yurt dışına göç etmiş bir diğer seramik sanatçımız. 1986 doğumlu sanatçı, 2010 yılı İnönü Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü mezunudur. ''2010-2013 yılları arasında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı'nda Tezli Yüksek Lisansını tamamlamıştır. Yüksek Lisans tezini "Seladon Sırları" üzerine yapan sanatçı, Uzak Doğu seramikleri üzerine çalışmalar yapmaktadır. Hacettepe Güzel Sanatlar Enstitüsü Sanatta Yeterlilik Programını 'Sofra Eşyası Tasarımının Estetik Değeri' isimli Sanatta Yeterlik çalışması ile 2023 yılında tamamlamıştır. Yurt içi ve yurtdışında birçok karma sergi, sempozyum, çalıştay ve etkinliğe katılmış, atölye çalışmaları ve sunumlar gerçekleştirmiştir. İngiltere'de 30 yılı aşkın süredir yapılmakta olan Uluslararası Seramik Festivali'nin (International Ceramic Festival) aktif direktörlerinden biri olarak görev yapmaktadır. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünde öğretim elemanı olarak 6 yıl görev yapmıştır. Şu an İngiltere'de kendi kişisel atölyesinde üretimlerine devam etmektedir. Geleneksel ve modern seramik sanatını birleştirerek yeni biçim ve formlar oluşturmaktadır'' (İn, 2023).

2.2.1. Hasan İn ile Röportaj:

Soru 1: Ait olduğunuz topraklardan uzak, kendi kültür ve dilinize yabancı olan bir ülkeye yerleşmek sanatsal bağlamda sizi olumlu ya da olumsuz etkiledi mi? Ayrıca bu mekân değişimi kararı o dönemde sizi endişelendirdi mi?

Cevap: Elbette ki bazı yönlerden olumlu bazı yönlerden de olumsuz etkiliyor, yetiştiğimiz kültürden kaynaklı garantici bir davranış biçimimiz var bu yüzden endişe ve kaygı duymadan bir karara varmak pek de mümkün olmuyor. Bu gibi durumların çok yönlü etkileri olduğunu düşünüyorum ve doğru bir farkındalık ile kendime hareket alanları oluşturmaya çalışıyorum. Her şeye yeniden, sıfırdan başladığınızda ortaya koymanız gereken emek ve zaman haliyle kendi topraklarınızda harcayacağınızın misliyle fazlası oluyor. Biraz yaşın da etkisiyle aidiyet duygusu oluşmuş ve bu yoksunluğu çekmenin getirdiği sosyal zorlukları yaşıyorum, benzer süreçlerde de bu durumun göz ardı edilmemesi gerektiği kanısındayım. Bu yoksunluğu gidermek için bulunduğum ülkenin sunduğu sosyal ve kültürel imkanlardan faydalanmaya ve etkili bir şekilde kullanmaya çalışıyorum. Yapacağınız işin karşılığının olduğunu bilmek son derece teşvik edici bir motivasyon ve enerji ortaya çıkarıyor, bu enerjiyi doğru kullanmaya çalışıyorum. Sanat, el sanatları üretim ve tasarımlarının izleyici/alıcıya ulaşması için müze ve galerilerin ortaya koyduğu misyon ve ülke genelinde düzenli bir şekilde yapılan sanatsal organizasyonlara gösterilen yoğun ilgi ve destekleri gördükten sonra üretme isteğimi fazlasıyla olumlu yönde etkilediğini söyleyebilirim. Her yeni seçim ve başlangıç gibi yaşadığım bazı kaygılar oldu gelecekteki süreci değerlendirirken, bu sadece basit bir mekân değişimi değildi benim için ve şu yaklaşım ile hareket ettim; gitmek mi daha kaygı verici yoksa kalmak mı? Kaygıları aşmak için umut verici planlar yapmaya çalıştım. Doktora dönemimde öğrenci değişim programı ile Cardiff Metropolitan Üniversitesi Sanat ve Tasarım Okulu" da 2019 yılında 6 aylık bir eğitim alma fırsatım oldu, bu süreçte edindiğim tecrübeleri referans alarak hareket ettim diyebilirim.

Soru 2: Farklı bir ülkeye yerleşmek hem mekân hem de beyin göçünü işaret etmekte, sizin de yaşamış olduğunuz bu göç deneyimi doğrultusunda kendinizde sosyo- kültürel ve sosyo-psikolojik bir analiz yapacak olsanız

ülkenizdeki psikolojiniz ile şimdiki arasında herhangi bir fark var mı?

Cevap: Evet var ve benzer süreçleri deneyimleyen bireyler için olmama ihtimali de yok gibi geliyor. Bu farkı doğru tanımlamak için önümde daha uzun yıllar olduğunu düşünüyorum ama en belirgin fark ettiğim birkaç durumdan bahsedeyim. Öncelikle toplumsal, kültürel ve devlet işleyişi gelişmiş bir ülkede bulunmanın verdiği güven duygusuyla herhangi bir hak ihlalinin yaşanmayacağına olan inancın ne kadar değerli olduğunu fark ediyorum. İçinde bulunulan kurallar manzumesine uyulduğu takdirde her şeyin daha sağlıklı ilerleyeceğini hissettiren bir sistemin, hayatın her alanında insanı temel aldığını görüyorum. İnsanların birbirine karşı ortaya koyduğu saygı ve nezaketten etkilenmemek mümkün değil, bu bazen yapay bazen samimi şekilde çok değerli bir toplumsal özellik olarak karşınıza çıkıyor. Bunların yanı sıra ülkemdeki sosyal çevreye duyduğum özlem hat safhada ve benim için ne kadar önemli olduğunu, zorlukları aşmak veya hafifletmek konusunda ne kadar elzem olduğunu fark ediyorum. Kendi kültürüm ve içinde bulunduğum toplum arasındaki farkları sorgularken, kıyaslarken birini yüceltmeden diğerini yermeden doğru çıkarımlar yapmaya çalışıyorum.

Soru 3: Sanatçıları seçmiş oldukları aynı konulardaki eserleri üzerinden ele aldığımızda onları birbirinden farklı kılan özgün üretimleri olmakta, bu bağlamda sormak istediğim nokta şu; sizce bir sanatçının özgün ürünler sunmasının başat faktörü (sırrı) nedir?

Cevap: Sanatçıların seçtikleri veya içine çekildikleri konulardan öte en temel ve önemli etkinin üretme isteğinde olduğunu düşünüyorum. Sanatçı bu içten gelen isteği kaygı ve korkulardan arındırarak ne kadar diri tutabilirse o kadar başarılı bir üretim ortaya koyabileceğine inanıyorum. Bu isteğin yoğunluğu ve de şiddeti hedeflenen üretim ve amaca ulaşmada ne kadar başarı elde edileceğini belirleyecektir. Tabi burada başarıyı da doğru tanımlamak ve hareket noktasını buradan başlatmak gerekiyor. Sanatçı için başarı, üretimlerinin alıcıya ulaşması mıdır? Yoksa yaptığı, ortaya koyduğu çalışmaların verdiği, hissettirdiği haz/zevk ve de tatmin duygusu mudur? Bu da yine sanatçının karar vereceği ve elbette ki üretimlerine yön verecek, şekillendirecek en temel olgudur. Her şeyin iç içe geçtiği sanatsal üretimlerin gelişmiş toplumlarda doruk noktalarda seyrettiği bu dönemde, özgün eserler sunmak için sanatçının beslendiği kültürel ve estetik kaynaklarını doğru belirlemesi ve bir süreklilik içerisinde zenginleştirmesi gerekmektedir. Bu da içinde bulunduğu şartların ve imkânların sınırlarının dışına çıkarak mümkün olacaktır. Bu sınırların dışına çıkmaktan kasıt elbette ki mevcut şartların zorlanması, hareket alanının genişletilmesi, bireyin kendinde veya bulunduğu ortamda yeni imkanlar keşfetmesi ve her zorluğa rağmen bir pratik ortaya koymasıdır.

Üretmiş olduğu eserlerine sanatta yeterlilik tezinde yer veren sanatçı; sofra seramiklerinin yemek kültüründeki değişime yön verdiğini dile getirmektedir. Bu bağlamda kültürel etkilerin tek bir alana değil genel manada her alana yayılarak kendini gösterdiğini açıklamaktadır. ‘’Her şeyin güncellendiği günümüzde tasarımlarda sürekli kendini güncelliyor, yeniliyor ve üretme arzuları da böylece artıyor. Sanatsal üretimin çoğu zaman bir tepki ve karşı duruş etkileşimiyle izleyiciye ulaştığı düşünüldüğünde sofra eşyası kültüründe de benzerlikler görülmektedir’’ (İn, 2023).

Görüntü 4: Küçük Krem Tabak, Renklendirilmiş Şamot, Kırmızı Çamur ve Porselen Çamur, 1250 °C / 1260 °C, 2020.

Kaynak: Hasan İn Kişisel Arşiv

Görüntü 5: Kırmızı Tabak, Renklendirilmiş Şamot, Kırmızı Çamur ve Porselen Çamur, 1250 °C /1260 °C, 2020.

Kaynak: Hasan İn Kişisel Arşiv

Görüntü 6: Kırmızı Tabak, Renklendirilmiş Şamot, Kırmızı Çamur ve Porselen Çamur, 1250 °C /1260 °C, 2020.

Kaynak: Hasan İn Kişisel Arşiv

2.3. Olgu Sümengen Berker

Yurtdışı göçünü deneyimleyen bir diğer sanatçı ise Olgu Sümengen Berker. ''Sanatçı 2001 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümü'n de lisansını, aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı'nda Yüksek Lisansını tamamlamıştır. Sanatta Yeterlik eğitimini ise; Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde tamamlayan sanatçı, 2002-2004 yılları arasında Afyon Kocatepe Üniversitesi GSF Seramik Bölümü'nde, 2004-2017 yılları arasında Çankaya Üniversitesi Ortak Dersler Bölümü ve İç Mimarlık Bölümü'nde farklı ünvanlarla akademisyen olarak görev yapmıştır. 2017 yılında YÖK Üniversiteler Arası Kuruldan Doçent unvanını almış, on kişisel sergisi, yurt içi ve yurt dışında katıldığı 70'in üzerinde sergisi ve dört ödülü bulunmaktadır. Eserleri özel, resmi koleksiyon ve kurumlarda yer almaktadır. Halen Hollanda, Brunssum NATO Joint Force Headquarters Arts and Craft Center'da (Müşterek Kuvvet Karargâhı Sanat ve El Sanatları Merkezi)

seramik ve sanat dersleri vermekte, sanatsal çalışmalarına ise kendi atölyesinde Gangelt, Almanya'da devam etmektedir'' (Berker, 2022).

2.3.1. Olgu Sümengen Berker ile Röportaj:

Soru 1: Ülke dışına yönelmeden önce, eğitim hayatınızda yaşamış olduğunuz ülke içi yer değişikliği, bir diğer ifade ile iç göç sanatsal bağlamda sizi etkiledi mi?

Cevap: Evet, Afyon Kocatepe Üniversitesinden Ankara Çankaya Üniversitesine geçiş dönemi o dönemdeki eserlerimde ciddi bir değişime sebep olmuştu. Bu değişimi getiren tek faktörün yer değişikliği olmadığını düşünmekle birlikte, büyük şehirde daha zengin bir sanat ortamı içinde yaşamanın etkisi elbette çok etkili olmuştu. Daha fazla sergi ve sanat etkinliği görmek, sanatçılarla ve galericilerle Ankara da ki Güzel Sanatlar Fakülteleri ile iletişime geçebilmek benim için sanatsal anlamda besleyici bir unsurdu diyebilirim. Ayrıca aynı dönemde yüksek lisansımı tamamlamış doktora sürecine hazırlık yaptığım bir dönem olarak kendimi daha özgür ifade ettiğim bir dönemdi diyebilirim. Sanat eseri, seçtiği konu her ne olursa olsun, sanatçının bireysel deneyimlerinden bağımsız olduğu düşünülemez. O nedenle bu değişimin zengin sanat ortamından beslenme ve ifade konusunda olgunlaşma süreci olduğunu söyleyebilirim.

Soru 2: Gönderdiğiniz metinden anladığım kadarıyla eşinizin işi dolayısıyla yurtdışına göçünüz söz konusu oluyor. Bir sanatçının beyin göçü olarak tanımlayacağımız bu durum sizi endişelendirdi mi? Ya da zihninizde oluşan soru işaretleri var mıydı? Eğer bir endişe yaşadıysanız bu endişeniz işinize yansıdı mı?

Cevap: Evet, soru işaretleri ve endişe her zaman her değişimde hepimizin yaşadığı bir durum elbette. Yurt dışına taşınırken bu kaygılar biraz daha fazla oluyor ister istemez. Yurt içinde gelişen değişimlerden farklı o etkenler devreye giriyor. Dil, kültür, iletişim problemleri ile ilgili endişeler başlangıçta sanatsal ifade ve yeteneklerin önüne geçiyor. Endişelerime gelecek olursam; dolaylı yoldan yansıdığını söyleyebilirim. Eserlere," Günlük" serisiyle birlikte dâhil ettiğim, görsel anlamda kullandığım metinlerin içeriklerin de zaman zaman bu endişeler ve sonrasında yaşanan gerçekliklerin ifadeleri yer aldı. Metinler bir çeşit iç dökme ve düşünce dizisi ifadesi taşıyor.

Soru 3: Türkiye de ki sanat üretiminiz ve yurt dışındaki sanat üretiminiz, öncesi ve sonrası şeklinde düşünüldüğünde kendinizde sosyo-psikolojik bir analiz yapacak olsanız, ülkenizdeki psikolojinizle şimdiki arasında bir fark var mı? Hem sanatsal hem bireysel ölçekte?

Cevap: Bir önceki soruda yazdığım gibi "Acaba nasıl olacak?" kaygısıyla başlayan süreç, yaşadıkça gerçekliğiniz haline dönüşüyor. Sanatsal üretimlerimde form, biçim, renk ve teknik çözümleme gibi sorgulamaların dışında ilgilendiğim, kadına dair sorunları da ele almaya çalışıyorum. Ya kendi penceremden gördüklerim, duyarlılık gösterme ihtiyacı duyduğum konuların yanında hep kendi iç dünyama ait izler yer aldı heykellerimde. Şimdi göç sonrasını değerlendirdiğimde, belki de geçiş süreci diye tanımlayabileceğimiz süreç henüz tamamlanmadığından, (belki de yabancı olmak aslında tamamlanmayacak bir süreçtir). Sanatsal ifademin daha içe bakışa dair, daha kişisel bir yaklaşıma dönüştüğü söylenebilir. Önce kendimi yabancı hissettiğim fiziksel çevre sonrasında da yavaş uyum sağlayabildiğim sosyal çevre, bunlara yaklaşımım eserlerime ister istemez yansıyor. Genel olarak bu yaklaşımımı yeniyle bağ kurma çabası olarak tanımlayabilirim. Böyle bir bağ kurma çabası önceki eserlerimde dışarıya bakmak, sosyal içerikli konularla ilgilenmek gibi eğilimlerimi doğal olarak sekteye uğratıyor diyebilirim.

Soru 4: Göç deneyiminin sizi ve sanatınızı beslediğine inanıyor musunuz?

Cevap: Evet, kesinlikle! Her yenilik değişimi ve bir sanatçı için bu değişimden beslenmeyi beraberinde getiriyor. Bir yandan da her ne kadar günlük hayatım bir köyde geçse de Avrupa da yaşarken Türkiye de olduğumdan daha kolay ulaşabileceğim kaynak ve networkün benim bundan sonraki sanatsal üretimim için oldukça değerli ve besleyici olduğunu söyleyebilirim.

Görüntü 7: Limoges Porselen, El ve Çömlekçi Çarkında Şekillendirme, Çıkartma Transferleri, 1250 °C, Şeffaf ve Renkli Sır, 31,5 x 25 x 26 cm, 2021
Kaynak: Olgu Sümengen Berker Kişisel Arşiv

Görüntü 8: Porselen, El Yapımı, 1250 °C (6 kez fırınlanmış), Porselen Astar, Şeffaf Sırlı Sticker ve Transfer Baskı, 50 x 31 x 20 cm, 2021
Kaynak: Olgu Sümengen Berker Kişisel Arşiv

Görüntü 9: Porselen, El Yapımı 1250 °C, Renkli Sırlar, Transfer Baskı ve Sıratı Renkleri, 17x25 x21 cm, 2021
Kaynak: Olgu Sümengen Berker Kişisel Arşiv

2.3.2.Yurt Dışında Kadın ve Sanatçı Olmak Üzerine

Olgu Sümengen Berker ‘’Yurt Dışında Kadın ve Sanatçı Olmak Üzerine’’ adlı kaleme aldığı yazısında göçe dair yaşadıklarını aktarmaktadır.

‘’Akademisyen kimliğimle değil sanatçı kimliğimle anlatmaya çalışacağım anlatacaklarımı. Ama her ne kadar o kimlikle konuşmasam da hemen beynim sınıflandırıyor, bir çerçeve oluşturuyor, akademisyenlik içe işleyen bir şey. Üç ana başlıkta toplamak istiyorum anlatacaklarımı dil ve kültür bağlamında aidiyet hissi, kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine değerlendirmeler, dil, kültür, değerler ve kimliğin kişisel olarak yeniden yapılandırılması sürecinin sanatsal ifadeye yansımaları. Ben de Türkiye’de yaşarken pek çoğumuz gibi yurt dışına akademik çalışmalar, geziler tatiller için çıkmıştım. Yaşamaya gelirken de işte o tatillerden gezilerden birine çıkar gibi, o hisle geliyorsunuz. Sonra tamamen yabancı bir çevreye, tamamen yabancı insanların arasına, anadilinizden başka bir dille anlaşmak üzere geldiğiniz ve bunun geçici olmadığı gerçeği çarpıyor yüzünüze. Hemen aidiyet sorgulaması başlıyor. Geçmişte gündelik sıkıntılardan, yolunda gitmeyen islerden şikâyet etmiş olsanız da zaman zaman da kendi ülkenize hatta bazen ailenize bile yabancı hissetmiş olsanız da nereye ait olduğunuzu anlıyorsunuz. İnsan doğduğu yeri ve ailesini seçemiyor ama ait oluyor oraya, onlara ve bu aidiyet hissinin ilk yokluğu kendinizi ifade etme güçlüğü çektiğinizde hissediliyor. Sonra kültürel farklılıklarda ve sonra da çocukluğumuzun kamu spotu belirliveriyor aklınızda. Bir lisan bir insan. Bizim yeni geldiğimiz dönemde, şimdi 11 ve 6 yaşlarına gelmeden üçüncü dilini konuşmaya başlayan çocuklarıma "Dil düşünmedir, insan her dille o dilde düşünebilmeye başlayınca bütünleşir" derken buluyorum kendimi ve sevgili rahmetli Faruk Atalayer hocamın sesi çınlıyor kulaklarımda. Her yeni kelimede bir sinaps bağlantısı oluşacak beyninizde... Beynimizde...

Her yeni sinaptik bağlantı aslında beyninde bilgi paketinin bıraktığı iz, çizdiği yol. Benim kırk küsur yıllık beynim şimdi şunu söylüyor. Ancak Goethe'yi orijinal dilinden okuyup bir öğrencine kritik verirken ondan alıntı yapabilirsen o zaman yeterince güçlü olacak senin sinaptik ağlar. Dil bir de kültürün temel parçalarından biri. Dil kadar kültür de yabancı burada. Alışılması öğrenilmesi gereken çok şey var kültürel olarak. Gündelik alışkanlık ve kurallardan tutun da dini ve milli bayramlar, resmî tatiller, bu tatillerde yapılanlar, yediğimiz içtiğimiz, çocuk yetiştirme stilimiz, giyimimize kadar hepsi farklı. Sen o ülkede yaşadığın için hepsini öğrenmeye çalışırken senin için değeri olan bayramdan kimsenin haberi olmazken, iki çocuğun 23 Nisan da Türk bayraklı t-shirtleriyle bahçede bir başlarına zıplarken bir kez daha anlıyorsun kültür ne demek ve sen nereye aitsin. İş arıyorum bu arada, akademisyenim işimi seviyorum. Kariyerim de hayatım da Türkiye'de kaldığı yerden burada da devam etsin istiyorum. Kardeşim uyarıyor. Başka bir ülkede başka bir hayata başladın. Ne kaldığı yerden devam ediyor ki...Doğru.

Yeniden doğmak gibi. Dili öğren, sosyal ilişkileri anlamaya çalış, kültürün doğrularını yanlışlarını, alışkanlıklarını öğren. Tıpkı bir bebeğin ilk 3 yılda kimliği oluşurken yaptığı gibi. Ne kadar zormuş, iyiki çoğu siliniyor hafızamızdan diyorum. Ama işin aslı öyle değil. Hiçbir şeyin silindiği yok izi kalıyor her şeyin. Ruhunuzda…Bu her yaşadığının izi kalıyor durumu çok etkiliyor beni. Bu etkinin nasıl bir yere vardığına birazdan değineceğim. İşte demek istediğim,

bu dil ve kültür sorgulamaları adaptasyon süreci uzun bir süre belki de hep sürüp gidiyor, hiç bitmiyor. Bir taraftan daha önce olmadığı kadar annelik yapmana ihtiyacı var çocuklarının, eşinin senin desteğine ihtiyacı var yepyeni bir ortamda tutunmaya çalışırken. Senin bu rol ve sorumlulukları algılayıp organize etmen gerekiyor. Kadın olmanın çeşitli rol ve gereklilikleri öncelik değiştiriyor ya da hepsi bir araya geliyor bazen. Bu arada hep kadının kültürel sosyal durumu ilgimi çektiği için gözlemler yapıyorum kendimce.

Akademik iş ilanlarını takip ediyorum. Sadece Almanya içi ilanları değil ulaşabileceğim uzaklıktaki tüm Avrupa ilanlarını tarıyorum. Çok ilginç bir nokta çekiyor dikkatimi. Tüm ilanların sonunda diyor ki, eşit değerlendirme durumunda kadınlara, engellilere ve azınlıklara öncelik verilecektir. Demek ki devlet, kurum ve şirket politikası pozitif ayrımcılık üzerine kurulu. Ancak pozitif ayrımcılığın gerektiği yerde temelde bir eşitsizlik olduğunu unutmamak gerek. Eşimin çalıştığı uluslararası organizasyonda da durumun aynı olduğunu öğreniyorum. Kadın ve Türk mühendis arkadaşlarımın çalıştıkları, çokuluslu Avrupa'nın büyük şirketlerinde kadın mühendis sayısının azlığından ve ayrımcılıktan şikâyet ettiklerine tanık oluyorum. Sonra park yerlerinde Frauen diye kadınlara özel alanlar ayrıldığını görüyorum. Bunların rahibe değil de kadınlar için olduğunu ayırt etmem zaman alıyor. Yaşadığım yerde Alman kadın komşularımın çoğu çalışmıyor eğitimli ya da yüksek eğitimli oldukları halde. Yani kadının konumu sosyal olarak da kültürel olarak da çok farklı. Kadın cinayetleri ve şiddetin azlığına, var olanın büyük oranının da göçmen asıllı vatandaşlardan oluşmasına, istatistiki olarak kadınların çalışma hayatında yer alma oranının yüksekliğine rağmen. Yüksek eğitim gerektiren ve ortalamanın üstü gelir getiren işler söz konusu olduğunda başka bir tablo çıkıyor ortaya. Şaşırıyorum...

Sanat dünyasında da farklı yaklaşımlar her zaman var tabii, Avrupa 'da olmaktan bağımsız. Bildiğimiz tüm dünyanın tanıdığı sanat tarihinde adını işlerini öğrendiğimiz kaç tane kadın sanatçı sayabiliyorsunuz? Bunun bugünkü evrilmiş hali nedir acaba sanat dünyasında... Bu gerçekler başka noktaya taşıyor beni kendi sanatsal üretimimle ilgili düşüncelerimde. Nasıl bir çevrede yaşadığın, her sabah uyandığında nasıl bir sokağa çıktığın, ışık, manzara, mimarinin genel olarak nasıl yapılandığı her şey o kadar etkiliymiş ki insanın hayata bakışında sanatsal ifade biçiminde... Bu da ilk kez yeni evimi ve çevresini gördüğümde beynimde ışık yakan şeylerden biri. Hollanda sınırında bir köyde yaşıyorum. Coğrafya da sosyal yapı da klasik Almanya 'dan çok Hollanda etkisi taşıyor. Kendimi canlı canlı orada bir Van Gogh resminin içinde yürürken buluyorum. Azıcık gözümü kısınca fırça darbeleri ve renk tonları oturuveriyor manzaranın üzerine. Gerçekten gördüğü buymuş deyiveriyorum kendi kendime. Çok uzağa gitmemiş çok zorlama düşünmemiş gördüğüne kişisel yorumunu katmış büyük ressam. Deha o yorumda saklı... Yine bir iz bu kez ruhumda değil görsel hafızamda...

Bu sırada Hollanda, Almanya, Belçika ve Fransa'da pandemi öncesinde birçok sergi müze gezme şansım oldu. Özellikle çağdaş sanat merkezleri, bünyesinde art lab lar bulunan residency esasına dayanan akademiler, müzelerin geçici sergileri çağdaş sanat üzerine de sorgulamalar yapmaya yönlendirdi beni. Videolar, afişler, ses kayıtları mutlaka yanı başımda açıklayıcı metinler, masaların üzerine istiflenmiş mektuplardan oluşan enstalasyonlar ama mutlaka görsel ya da üç boyutlu eseri tanımlayan, tamamlayan tekstler. O tekstler olmadan sanat eseri yarım kalıyor...

Bu da başka bir iz başka bir çentik görsel hafızada...

Yavaş yavaş bu ülke değiştirme ve yabancılık hissi, kendini, kimliğini bugüne kadar ortaya koyduğun değerleri, hepsini yeniden kurgulama anlamlandırma çabası kendine dönüş kendine bakış anlamı taşıyor benim için. Yavaş yavaş yaptığım kadın figürleri sosyal ve kültürel gözlem, eleştirel bakış ürünü olmaktan çok kendimi kendi görsel ve düşünsel kayıtlarımı, o biriken izleri bir araya getirme biçimine dönüşüyor. Studio Potter dergisinde yayınlanan Elif Okur Tolun ile yazdığımız makalemizin başlığını düşünüyorum son günlerde. Sevgili Tuğba Korkmaz ile benim kadın figürlerimi değerlendirmiştik makalede. Buraya yerleşmeden hemen önce, "Two Different Views from the Same Window: One to the Inside and the Other to the Outside" Aynı pencereden iki farklı bakış biri içeriye biri dışarıya. Dışarıya bakan ben, içeriye bakan sevgili Tuğba idi o gün. Bugün sanki Tubanın yanına geçmiş gibi hissediyorum. Aynı yöne içeriye bakıyoruz artık o pencereden. Ama tabii gördüklerimiz benzemiyor ki, bambaşka görünüyor kadınlarımız heykellerimiz…

Bu başından beri bahsettiğim izler gördüklerimin düşündüklerimin izlerini heykellerimin üzerine eklemeye dönüştü. Her bir heykel yazdığım metinlerin çektiğim fotoğrafların gittiğim yolların görüntülerini taşıyor üzerinde. Bir nevi günlük sayfaları gibi. O sayfalara yapıştırılmış hatırlatıcı notlar ve görüntüler gibi.

Buraya geldikten sonra günlük ortalama 200 km gibi sürekli araba kullandığım bir dönem var. Bilmediğim coğrafyada bilmediğim güzergahlarda navigasyon cihazıyla bütünleşerek yaşadığım bir dönem. Pandemiyle birlikte bitti tabii ki ama Google Maps geçmişimde de inanılmaz bir kayıt birikmiş o dönemde. Bu haritaların görselleri de yaşamdan kesitlerin izleri benim için ve pandemi günlerindeki sakinliğimize sadece evimizin çevresindeki küçük gezilerimize tezat.

Hepsini biriktiriyorum. Son dönemde neredeyse tüm dünyanın yaşadığı içe dönüş, sınırlar ve sınırlılıklar içinde var olma ayakta kalma çabası da yansıyor tabii eserlerime. Bir yandan da teknik olarak varmak istediğim noktalar, ulaşmak istediğim yetkinlikler var onlar üzerinde çalışıyorum. Bu izleri en iyi aktarma yöntemi olarak seçtiğim transfer baskı tekniği, porselenle mücadele...

Sonuç olarak yine kişisel gözlem ve yorumlarım üzerine bir değerlendirme yapmak istiyorum. Kadın olmak ve kadın sorununa bakış anlamında hep pozitif tarafta olduğumu vurguluyorum ve bu konuya dair eser üretmenin bir duyarlılık, bir farkındalık yaratma meselesi olduğunu düşünüyorum. Bu düşünceyle sanat her zaman olumlu olanı ortaya koymak, estetik bir değer yaratmak adına gerçeği sevimli hale getirmek anlamı taşımamakla birlikte umut her zaman var ve dile getirilmeli bence ve bir sanatçı olarak yaşadığınız dönem baktığınız pencereden o dönemin değerlendirmesi kişisel ifade ve yorumlar her zaman işlerinizin yansıttığı düşüncenin temeline yerleşiyor.

Yaşadığınız zamandan ve çevreden bağımsız olamıyor üretiminiz elbette ama yine de zamanın ve mekânın dışında kalıyorsunuz bazen üretirken ya da hepimizin burada yaptığı gibi söyleşirken'' (Berker, 2022).

2.4. Gökçe Özer Eröz

1984 yılında Afyon'da doğan sanatçı, 2002 yılında Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi Resim Bölümü'nden mezun olmuştur. ''2010 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Seramik Bölümünden mezun olan sanatçı, 2008-2009 yılları arasında Universutat zu Köln'de değişim öğrencisi olarak bir yıl eğitim almıştır. 2013 yılında Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Seramik Anasanat Dalı'nda 'Wabi-sabi Estetiğinin Sanata Etkisi Japon Seramik Sanatı adlı tezi ile Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır. 2015 'de ise yine aynı üniversitenin Seramik Anasanat Dalında 'Hindistan Din ve Kil' adlı çalışması ile Sanatta Yeterlilik programını tamamlamıştır. Sanatı geliştirmek için, Sanat eğitimi, tasarım, yoga felsefesi ve uygulamalarını birleştirerek öğrencilerin yaratıcılıklarını destekleyerek yeteneklerini ortaya çıkarmayı hedeflemiştir. Mindful Atelier ve kendi atölyesinde seramik yapmaya devam etmektedir'' (Eröz, 2023).

2.4.1. Gökçe Özer Eröz ile Röportaj:

Soru 1: Mobilitenin coğrafi mekân değişikliği içeren bir türü olan göçü; bir yerden bir diğer yere gidiş, bir durumdan bir diğer duruma geçiş olarak tanımlarken; sanatçıların yurt dışına olan göçü üzerinden ele aldığımızda kimi sanatçıların bu durumu mesleki kariyeri için, kimilerinin ise şartların elverişli olmasına bağlı olarak, kimilerinin de eşlerinin ve yahut kendi işleri sebebi gibi benzer nedenler çerçevesinde gerçekleştirdikleri bilinmekte. Bir sanatçı olarak sizi yurt dışına yerleşmeye iten asıl sebep neydi?

Cevap: Benim ilk yurtdışına çıkma sebebim esimin is değişikliği nedeniyle Kuveyt'e gitmesiydi. Ardından ben de akademisyenlik mesleğimden ayrılarak 2017 yılında ayni ülkeye de yasamaya ve çalışmaya başladım. Daha sonrasında ise kendi mesleğim üzerinden İngiltere "ye taksindik. Her iki sebep sonucunda da sahip olduğumuz koşullar hem mesleki hem de insani açıdan bizi mutlu ettiği için halen yurtdışında ikamet etmeye devam ediyoruz. Bizi yurt dışına yerleşmeye iten asıl sebebi sanatçı olma perspektifinden değil de genel olarak insani yasam koşullarının değişmesi ve hayat kalitemizin artmasını sağlamak acısından önemsemiştim.

Soru 2: Hem dünya ekonomisinde hem de siyasal yapıda gerçekleşen yapısal dönüşümler göç hareketlerinin niteliğini, yoğunluğunu ve yönünü etkisi altına alarak sosyal yapıda da değişim sürecini başlatmakta. Tüm bu değişimler bireysel ve toplumsal açıdan kritik bir süreci işaret etmekte ve bu duruma alışma süreci oldukça sancılı. Buradan çıkışla var olduğunuz çevreden, aidiyet kazanarak ben olduğunuz topraklardan, kültürünüzden,

ana dilinizden ve en önemlisi aile bağından uzaklaşarak farklı bir sosyal yapı içinde yeniden başlamanın yani bu geçiş döneminin psikolojinizde bıraktığı izler ve sanatınızda bıraktığı olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir?

Cevap: Benim için alışmış olduğum koşulları bırakıp yeni bir hayata başlamak psikolojik açıdan bir sıkıntı yaratmadı. Çünkü uzun zamandır yurtdışında yaşamayı istediğim ve sıklıkla başka ülkelere gidip geldiğim için zaten psikolojik olarak kendimi hazırladığım bir süreçti. Sadece tüm hayatimi yeniden inşa etmek ve yeni çevre oluşturmak zorunda kaldığım için çok daha fazla çalışmam gerekti. Üretmek, çalışma ortamı oluşturmak, üretimlerimle piyasada yer kazanmak, yabancı dili geliştirmek, maddi kaynak sağlamak bürokratik evrak dosyası hazırlamak gibi yapılması gereken islerin artması nedeniyle saatlerce çalışmak zorunda kaldığım için psikolojik zorlanmadan daha çok; fiziksel zorlanma yaşadığımı söyleyebilirim.

Soru 3: Sadece fiziki bir yer değişimini ifade etmeyen aynı zamanda tüm maddi ve manevi değerlerinde taşındığı, hatta bu durumu duyguların da taşınması olarak düşündüğümüzde mekân değişikliği kararının kolay alınamayacağını ve bu durumun her yeni değişim sürecinde olduğu gibi kaygıyı ve endişe barındırdığı bir gerçek. Peki yurt dışına yerleşme kararının sizi endişeye sürükleyen en tarafı neydi?

Cevap: Ben yapım gereği çok endişeli bir karaktere sahip olmadım için yurtdışına giderken de çok fazla kaygılarım olmadı. Yurt dışına yerleşmeyi daha çok kendimi tanımak yeni deneyimler kazanmak için bir fırsat olarak ele aldım. Kaygı olarak adlandıramam ama en çok kafama takılan konu ana dilim dışında iletişim kurarak, maddi kaynak sağlarken sıkıntı yasama ihtimalimdi.

Soru 4: Sanatçı olmayı her ne kadar kadın, erkek olarak kategorize etmesek de merakım şu; yurt dışı deneyiminizin kadın kimliğinizde ve sanatçı kimliğinizdeki en önemli inşası nedir?

Cevap: İlk uzun sureli yasadığım ülke Müslüman bir ülke idi, şimdi ise İngiltere'deyim. Aslında iki farklı kültür ve yaşam tarzı. Ama her ikisinde de kadın kimliğimle ilgili hiçbir sıkıntı yaşamadım. Özellikle İngiltere'ye taşındığımdan bu yana olayları, deneyimleri cinsiyet bağlamında düşünmek ve değerlendirmek hiç hayatımda yer etmiyor. Dolayısıyla bu durum olaylara cinsiyet perspektifinden değil de eşitlikçi bir insan perspektifinden bakma pratiğini geliştirdi diyebiliriz. Sanatçı kimliğim için pozitif ya da negatif bir değerlendirme yapamayacağım çünkü herhangi bir farklılık hissetmiyorum. Ancak durumu üretim sureci açısından değerlendirecek olursam, zihinsel ve pratik yaratım surecinin hiçbir aşamasında bir sansüre ihtiyaç duymadan, filtreleme yapmadan hareket etme özgürlüğüne sahip olduğumu söyleyebilirim.

Soru 5: Günümüzde çağdaş sanatı kendi bakış açısıyla anlamdırarak sunan birçok çağdaş seramik sanatçısı var. Özgün çalışmaları ile bambaşka bir boyutta soyut bir alana pencere açarak düşünme olanağı sunuyor. Bu bağlamda çağdaş sanatta özgün olmak bir sanatçının kalıcı eserler bırakmasında önemli rol oynamakta. Peki, siz özgün bir sanatçı olmanın basamaklarını nasıl sıralarsınız?

Cevap: Günümüzde özgün bir sanatçı olmak oldukça zor. Sosyal medyada/ sanal mecralarda karşımıza çıkan başka sanatçıların üretimleri zihnimizin bir köşesinde sürekli depolanıyor ve üretim sürecimizde bazen de biz farkında olmadan ürettiklerimize yansıyabiliyor. Dolayısıyla başka disiplinlerden beslenmeyi ve destek almayı kendim için daha verimli buluyorum. Ben uzun yıllardır meditasyon ve yoga pratiği yaptığım için benim içimden gelen fikirleri, gerçekten ne üretmek istediğimi bulmak ya da üretimimi başka üretimlerden farklılaştırarak nasıl özgün kılabileceğimi yakaladığım anlar genellikle sessizlikte yaptığım meditasyon ve yoga pratikleri esnasında oluyor. Çünkü hepimiz essiz ve biriciğiz dolayısıyla o eşsizliği duyabileceğimiz ve özgün bir şekilde dışa vurabileceğimiz yer de sessizlik ve kendimizle kalmak diye düşünüyorum. Özgünlük için bir diğer basamak ise benim için çok çalışmak. Çünkü üretmeye devam ettikçe, sahip olduğunuz fikir ortaya çıkan form değişimi ve özgünlüğü de beraberinde getiriyor.

Özer, İngiltere'ye yerleştikten sonra hediyelik eşya olarak tanımlanabileceğimiz ev formlarını seramik formlarına eklemiştir. Eröz'ün söylediği şu cümleler yaşanan mekân değişikliğinin ister istemez sanatçının üretiminde söz sahibi olduğunu belgeler niteliktedir. ''Evle ilgili sihirli şey, ayrılmanın iyi hissettirmesi ve geri dönmenin daha iyi hissettirmesidir. Çok seyahat ettim ve başka ilçelerde yaşama şansım oldu ama ilk kez kendimi evimde hissediyorum bu duygu bana evin ne olduğunu ve evlerimizin neden bu kadar önemli olduğunu düşündürdü'' (Eröz,

2023). Sanatçının minimalize ettiği evlerin mekân fark etmeksizin kendini evinde hissetme adına üretilmiş işler olduğu söylenebilir.

Görüntü 10: Ev ait Olduğun Yerdir, Plaka Yöntemi ile Elle Şekillendirme, 40 x 30 cm, 1180 °C, 2021
Kaynak: Gökçe Özer Eröz Kişisel Arşiv

Görüntü 11: Ev Ait Olduğun Yerdir, Plaka Yöntemi ile Şekillendirme, 15 x 11 cm ,1180 °C, 2021
Kaynak: Gökçe Özer Eröz Kişisel Arşiv

Görüntü 12: Ev Ait Olduğun Yerdir, Plaka Yöntemi ile Şekillendirme, 30 cm, 1180 °C, 2021
Kaynak: Gökçe Özer Eröz kişisel arşiv

3. SONUÇ

Bu çalışma ile kendi arzuları ile yurtdışına göçen seramik sanatçılarının yaşamış oldukları değişim sürecinin kendilerine ve sanatsal üretimlerine olan etkisi aktarılmaya çalışılmıştır. Sanatçılarla gerçekleştirilen görüşmeler ve yazışmalar ile gönüllü yurtdışı göçünün sosyo-kültürel ve sosyo-psikolojik etkileri aktarılmaktadır. Sanatçıların deneyimlerini aktarması ile göçün her türlüsünün birey üzerinde birtakım olumlu ve olumsuz sonuçları olduğu görülmektedir. Mesleki gelişim, daha iyi hayat şartları, eğitim, iş, ekonomik refah, çalışma şartlarındaki eşitlik gibi nedenlerle gerçekleştirilen göçlerin sadece fiziksel bir değişim olmadığı aynı zamanda sanatsal birtakım değişimleri de beraberinde getirdiğini söyleyebiliriz. Dolayısıyla göçün sanatsal yanına bakıldığında her sanat eseri kendi zamanının hem sosyolojik hem kültürel hem de psikolojik sonuçlarıdır diyebiliriz. Bu bağlamda göçün fiziki bir değişiklik olarak kalmayıp duygu, düşünceler ve kültürlerin taşınmasıyla da sanat üretiminde yeni gelişmelere yol açtığı söylenebilir.

İçine girilen farklı bir sistemde sanatın evrilişinin geniş bir perspektifle incelenmesi gerektiği anlaşılmaktadır. Çünkü bireyin duygularında yaşamış olduğu kavram artık sanatsal bir ifadeye dönüşmektedir. Sanatçıların ilk etapta farklı kültürlerle karşılaşmasının bir uyuşmazlık sürecini başlattığı görülse de zamanla çift taraflı bir etkileşime dönüşerek sanatı da yönlendirdiği söylenebilir. Farklı nedenlerle yurtdışına göç gerçekleştirmiş seramik sanatçılarının yaşamış olduğu olumlu ve olumsuz etkiler sonrasında bunun sanata dönüşmesi sanatçının yaşadığı andan kopuk olmadığını göstermektedir. Sürecin yaşattığı tüm kaygılar, her şeye sıfırdan başlamak, yoksun kalınan aidiyet duygusunun yerini doldurmak, dil, kültür, değerler ve kimliğin kişisel olarak yeniden yapılandığı ve sanatsal ifadeye taşındığı bir gerçektir.

Kültürel farklılıklardan doğan adaptasyon sorununun, dil bağlamındaki değişikliğin, toplumsal yapıdaki tüm farklılıkların sosyal, kültürel ve psikolojik açıdan bireyi etkilediği görülmektedir. Yurtdışı göçünün ilk etapta sanatçılar için hem kültürel hem de psikolojik açıdan sancılı bir süreci ifade ettiğini söyleyebiliriz. Farklı bir toplumsal yapı içinde yeniden bir yaşam alanı kurmanın bu duruma uyum sağlamanın uzun bir zaman aldığı, adaptasyon sürecinin zor bir süreç ağı olduğunu söyleyebiliriz. Ayrıca mekân değişikliğinin sanatçı ve sanat üzerinde yarattığı evrimin, benzer etkiler dışında sanatçıdan sanatçıya farklılaştığı da görülmektedir.

Sonuç olarak; göçün yeni bir bakış anlamı kazandırdığı, sanatsal üretime dönüştüğü ve sanatçıların deneyimlemiş olduğu bu sürecin zamanla kendini forma, biçime, renklere ve dahi farklılaşan tekniklere bıraktığı söylenebilir. Kimi bireylerin duygusal manada kendini göç durumuna hazırlaması da göçün sonuçlarının daha kabullenebilir olduğunu göstermektedir. Böylece sanatçıların duygusal anlamda olaylara yaklaşımının farkı da ortaya çıkmaktadır. Röportaj gerçekleştirilen sanatçılardan birinin aktarmış olduğu gibi bir yere ait olmamak yani yabancı olmak belki de tamamlanamayacak bir şeydir.

Kaynakça

Adıgüzel, Y. (2016). Göç Sosyolojisi. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

Başel, H. (2006). İç Göçün Sonuçları ve İşgücüne Etkileri. Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, 0 (51), 287-321.

Bartram, D., Poros, M., Monforte, P. (2017). Göç Meselesinde Temel Kavramlar. (Itır Ağabeyoğlu Tuncay, Çev.). Hece Yayınları: Ankara.

Çalışkan, S. (2018). Çağdaş Sanat Eserlerine Göç Olgusu Perspektifiyle Bir Bakış. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 7(41), doı:10,7816/idil-07-41-06

Ekici, S. ve Tuncel. (2015). Göç ve İnsan. Birey ve Toplum Dergisi, 5(9), 3-14. doi.org/10.20493/bt.71783

Özkan, R. (2019). Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 33(47), 127-145.

Ökten, Ş. (2012). Zorunlu Göç Zorunlu Kabul: Ceylanpınar Afgan Göçmenleri Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 28(28), 171-186.

Sarıkaya, M.E. (2019). Sosyolojik Açıdan Göç ve Kültürler Arası Etkileşim: Suriyeli Göçmenler Örneği. Yüksek Lisans Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi. (Erişim: 15.11.2023).

Sırım, V. ve Demir, H. (2020). Göçün Nedenleri ve Sosyoekonomik Etkileri: Tekirdağ İli Odaklı Bir İnceleme. Sosyal Bilimler Metinleri, 2020(1), 79-89.

Tutar, İ. (2023). Göçün Anatomisi: Kaostan Kozmosa Göç (Afganistan Göçü Özelinde). Yüksek Lisans Tezi.

https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi. (Erişim: 16.11.2023).

Taşkesen, M.Ö. (2017). Küreselleşme Sürecinde Türkiye'de İç Göç ve Çalışma Hayatı. Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1(1), 20-35.

Terzi, Elvan. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 3(3), 1-22.

Yalçın, O. (2021). Türkiye'de Göç ve Güvenlik İlişkisi: Suriye Göçü Örneği. Yüksek Lisans Tezi. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi. (Erişim: 17.011.2023).

Karataş, S. ve İn, Hasan. (2023). [Mülakat Transkripsiyonu].

Karataş, S. ve Sümengen Berker, O. (2023). [Mülakat Transkripsiyonu].

Karataş, S. ve Ertik, G. (2023). [Mülakat Transkripsiyonu].

Karataş, S. ve Özer Eröz, G. (2023). [Mülakat Transkripsiyonu].